

Interjú Hajas Barnabás igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkárral

2020. május 1-jétől tölti be az igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkári pozíciót, de az Igazságügyi Minisztérium állományába már 2014 nyarán megérkezett, és azóta sok mindent letett Trócsányi László korábbi és Varga Judit jelenlegi tárcavezető „asztalára” is.

Az utóbbi években neve a közigazgatási hatósági eljárások megújításával forrt egybe. Hogyan tekint vissza erre a munkára és hogyan értékeli az elért eredményeket?

Bárki leélhet egy életet úgy, hogy semmilyen módon nem kerül kapcsolatba sem büntetőeljárással, sem polgári perrel, de még szabálysértési eljárással sem. A közigazgatási hatósági eljárást azonban nem lehet „kikerülni”. Minden ember életét nemcsak bekeretezi a közigazgatási eljárás – születési anyakönyvi bejegyzéstől a haláleset bejegyzéséig – hanem azt sűrűn szegélyezi: a személyi igazolványt, a lakcímkártyát, a tajkártyát, az útlevelet, a vezetői engedélyt, az erkölcsi bizonyítványt egytől egyig hatósági eljárásban állítják ki. Sokszor elsőre észre sem vesszük, hogy éppen egy hatósági eljárás ügyfelei vagyunk. Évente mintegy 24 millió hatósági ügyben 35–40 millió ügyfél vesz részt. Szemben a többi nagy eljárásjogi törvénnyel (Pp., Kp. és Be.) a közigazgatási eljárásjog sajátossága, hogy jellemzően nemhogy az ügyfelek nem pro-

fesszionális jogász-jogalkalmazók, de legtöbbször még az ügyintézők sem rendelkeznek jogi, vagy államtudományi egyetemi végzettséggel. Nagy kihívás volt ezért a 2004-ben elfogadott a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény helyébe új szabályokat alkotni.

A célok „egyszerűek” voltak: legyenek valóban általános szabályok, amelyektől csak maga az általános közigazgatási rendtartás engedhet eltérést, úgy legyenek egyszerűbbek és gyorsabbak az eljárások, hogy közben a jogvédelmi szint nem csökken, úgy legyen rövidebb és egyszerűbb a normaszöveg, hogy az nem veszít a normatartalomából.

2018. január 1-jén lépett hatályba az Ákr., az azóta eltelt két és fél év tapasztalatai egyértelműen pozitívak: gyorsultak az eljárások, a hatóságok és az ügyfelek megismerték az új jogintézményeket és élnek is azokkal. Két jelentősebb módosítás érte az Ákr.-t 2020-ban, azonban egyik sem volt koncepcionális, sőt, ha lehet mondani az Ákr. ezekkel tért vissza az eredeti koncepciójához. Egyfelől megszűnt a függő hatályú döntés, másfelől főszabályként valóban egyfokúvá vált a közigazgatási eljárás. Megjegyzem, hogy ahogyan a hatósági eljárásjogi szabályozás egésze, úgy az egyfokúság kérdése sem választható el a közigazgatási perjogtól. A mi célunk a kezdetektől az volt, hogy az ügy megindulásától, illetve megindításától számítva

a lehető leghamarabb születhessen meg a bíróság anyagi jogerős döntése. Ehhez azonban hatékony közigazgatási peres, illetve bírósági szervezeti szabályokra is szükség van.

A közigazgatási bíróságok szervezeti átalakítását végül le kellett állítani, nyilvánvalóan sok munkaóra volt ebben is, de ilyen ez a ... szakma. Ennek ellenére is sok fejlesztés valósult meg a közigazgatási bíráskodás terén az elmúlt időszakban, mi az, amit kiemelne?

Kovács Ferenc, régi IM-es kodifikátor kollégánk szokta mondani, hogy „nagyon sokat kell egy ügyön dolgozni ahhoz, hogy végül ne legyen belőle semmi”. De az erőfeszítés, a befektetett munka soha nem vész kárba. Bennünket valóban a hatékony közigazgatási bírói jogvédelem megvalósítása vezérelt a törvényszöveg kidolgozása során. Meggyőződésünk volt, hogy ennek legmegfelelőbb szervezeti keretét az elkülönülő és önálló közigazgatási bíróságok adhatják. Ez egyébként nem egy újszerű hóbort, hanem nagyban-egészen ezt az álláspontot osztotta a magyar közigazgatási jogtudomány a rendszerváltoztatás óta. Közvetlen előzménye pedig a közigazgatási perrendtartás megalkotása volt, amelynek elkülönülő perjogi szabályai „kérték, kívánták” a szervezeti változást. A Kp. differenciált hatásköri és illetékességi szabályai, illetve azok tapasztalatai megalapozták azon változásokat, amelyek végül 2020 tavaszán következtek be. A Kúria kitüntetett – a joggyakorlat egységének biztosítására vonatkozó, Alaptörvényben meghatározott – szerepe azt kívánja, hogy valamennyi ügyben az érintetteknek reális lehetősége legyen a legfőbb bírói fórumhoz eljutni. Éppen ezért vált tarthatatlanná, hogy közigazgatási per folyhatott járásbírói bíróságon, közigazgatási és munkaügyi bíróságon, törvényszéken, ítéletábrán és a Kúrián is. Ma már kizárólag a nyolc – közigazgatási kollégiummal rendelkező – törvényszéknek és a Kúriának van hatásköre közigazgatási per lefolytatására.

Közigazgatási jogot és alkotmányjogot oktat a PPKE JÁK-on, így első kézből kaphatják a hallgatók a kodifikációs tapasztalatokat, természetesen úgy értem, hogy annak a katedrán is nyilvánosságra hozható szellemét. Érdeklődnek egyébként a minisztériumi munka iránt?

Ha az első éves joghallgatókat karriervágyaikról kérdeznék, alig volnának, akik a közigazgatást választanák. Szerencsére a közjogi tárgyak megismerésével megnő az érdeklődés a közszolgálat iránt. Számos egykori diákom dolgozik minisztériumban – néhányan az Igazságügyi Minisztériumban is –, és időnként áltatom magamat azzal, hogy pályaválasztásukban személyes példának is volt némi szerepe. Kodifikátor szakjogász képzésen is tanítok, ahol nem egyszerűen a minisztériumi munka iránt érdeklődnek a hallgatók, hiszen ők már – leggyakrabban kormányzati igazgatásban, vagy bíróságon dolgozó – kollégák, hanem arra kíváncsiak, hogy hogyan született meg az adott norma, és abból milyen szabályozási, illetve szabályozástechnikai tapasztalatok szűrhetők le.

Valószínűleg korábban sem volt ez másképp, amikor az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában dolgozott, hiszen rengeteg érdekes tapasztalatot gyűjtött akkoriban

a tüntetésekről, amelyek az *Utcák, terek szabadsága* című monográfiájában is megjelentek, és feltételezhetően a gyülekezési jogról szóló 2018. évi LV. törvénybe is beépítésre kerültek. Akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy ha gyülekezési jog, akkor Hajjas Barnabás. Milyen tényezők színesítették szakmai érdeklődését ezen a területen?

2007 őszén az Országgyűlés Szabó Máté professzort választotta ombudsmanná. Ő egyfelől külföldön is ismert tiltakozáskutató volt, másfelől teljesen új munkamódszereket vezetett be. Ennek az eredője volt a gyülekezési jogi projekt 2008-as elindítása, amelynek a vezetésével a biztos engem bízott meg. A „háromigenes” népszavazás kampányától október 23-ig minden nagyobb budapesti gyűlésen ott voltunk megfigyelőként, és ebből számos jelentés, no meg egy ún. projektfüzet is készült. Azt hittük, hogy 2009-től nem lesz ilyen feladatunk, ám az élet máshogy alakult: 2010-ig meglehetősen eleven volt a pesti utca, sőt, 2013-ig jelen voltunk valamennyi nagy rendezvényen.

Mindeközben lehetőségem volt egy nagy európai projektben számos jó gyakorlatot megismerni, és ezek tapasztalatait ombudsmani jelentésekben, tudományos cikkekben, konferencia-előadásokon a hazai szakmai nyilvánosság elé tárni.

Érdekes volt látni, hogy korábban kifejezetten rendészeti-jogalkalmazási problémákkal találkoztunk, 2015-től kezdve pedig elkezdett szétesni a '89-es gyülekezési törvény gyakorlata, mivel azt az Alkotmánybíróság és a bíróságok – szöveggközpontú megközelítésünkkel – alkalmazhatatlanná értelmezték. Előfordult, hogy ugyanannak a bejelentőnek teljesen egyforma bejelentései nyomán, teljesen egyforma rendőrségi határozatai nyomán egymással szöges ellentétben álló bírósági határozatok születtek. Tízéves munka előzte meg az új törvény megszületését, amelynek ugyancsak kedvező jogalkalmazói tapasztalatai vannak, hiszen differenciált megoldásokat tartalmaz és lehetőséget ad a megtiltásnál enyhébb korlátozások alkalmazására is.

Jelenleg az igazságügyi kapcsolatokért felel államtitkárként. Ezt a posztot 2014-ben hozták létre. Mit gondol miért volt és miért van erre ma is kiemelt szükség?

Miután 2006-tól nyolc éven keresztül nem volt önálló az igazságügyi tárca, így szükségképpen az igazságügyi (jogász) hivatásrendekkel való kormányzati kapcsolatok is kissé elhalványultak. Napjainkban az államtitkárság kettős profillal működik: egyrészt az igazságügyi hivatásrendekkel – bírósági szervezet, ügyészség, közjegyzők, szakértők, ügyvédek, végrehajtók – való intézményesített kapcsolattartás a feladatunk, másrészt pedig igazságügyi közszolgáltatásokkal – áldozatsegítés, céginformáció, családi csődvédelem, jogi segítségnyújtás, pártfogás – összefüggő feladatokat is ellátunk.

Hogyan épül fel az államtitkárság, mennyiben változott a struktúrája a korábbi szervezethez képest?

Az államtitkárság felépítése néhány ponton változott csupán az idej esztendőben. Noha nem volna szükségszerű, hogy a minisztériumok szervezeti egységei nevet kapjanak, ha

azonban mégis elnevezük azokat, akkor nem olyan nagy baj, ha az elnevezésük közérthető és megjeleníti az adott szervezeti egység működési területét. Ezért a két helyettes államtitkárság és a főosztályok neve is megváltozott. Az Igazságügyi Hivatásrendi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárság főosztályainak feladatrendszerében profiltisztítás is történt, így az Igazságszolgáltatási Kapcsolatok Főosztálya és az Igazságügyi Köztestület Felügyeleti Főosztály is azzal foglalkozik, ami az elnevezéséből következik. Az Igazságügyi Közszolgáltatásokért Felelős Helyettes Államtitkárságon pedig két-két főosztályt összevontunk, és kialakítottunk egy újat. Így jött létre az Állampolgárok Joghoz Jutását Segítő Szolgáltatások Főosztálya, a Szolgáltatásfejlesztési Főosztály és a Céginformációs Főosztály.

Milyennek látja jelenleg a hivatásrendekkel való kapcsolat-tartást, hol lehet szükség esetleg – a törvényi keretek által megengedett módon – intenzívebb, aktívabb párbeszédre, igényfelmérésre, együttgondolkodásra?

Az elmúlt tíz évben megalkotott törvények rendezik a bírósági szervezetre és a bírói jogállásra, valamint az ügyészi szervezetre és jogállásra vonatkozó szabályokat. Új törvény rendelkezik az ügyvédi tevékenységről, a szakértőkről, valamint a végrehajtókra vonatkozó szabályozás is alapvetően megújult 2015-ben. Ez önmagában feltételezi az aktív párbeszédet. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy az igazságügyi hivatásrendi köztestületekkel kapcsolatban szerteágazó törvényi feladataink vannak, azt mondhatnám, hogy mindegyik szervezettel csaknem napi párbeszédre vagyunk itélve. Az Országos Bírói Tanács ülésén is állandó meghívottként veszünk részt. Az OBT számunkra nem más, mint az igazságszolgáltatásban részt vevők intézményesített párbeszédének terepe.

Hogyan érinti a magyar jogász társadalmat a pandémia? Milyen problémákkal küzdenek az egyes hivatásrendek? Van olyan nehézség, amellyel esetleg közvetlenül Miniszter Asszonyhoz vagy az államtitkársághoz fordultak?

A járványügyi védekezés mindannyiunk számára jelentős kihívásokat jelentett és jelent még ma is. Ez részben egyéni felelősséget és példamutatást jelent a szabályok betartásában. Ha azonban csak a veszélyhelyzeti szabályozást tekintjük, a legnagyobb nehézséget az okozta egész Európában, hogy – köszönhetően a hetvenöt évnyi békeidőszaknak – gyakorlatilag nincs ember, aki élesben alkotott volna egész országra kiterjedő, jogállami válság szabályozást. Mindenki fél szemmel azt követte, hogy mások mit, hogyan és mikor csinálnak.

A személyes kapcsolatok számának mérséklése szükségképpen kihatással volt az eljárásjogi szabályokra. Itt azzal a kihívással szembesültünk, hogy úgy kellett biztosítani az állam működőképességét, az eljárások időszerűségét, hogy a garanciák ne sérüljenek. A veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedésekről szóló kormányrendelet (Veir.) alkotta meg ezeket a szabályokat, amelyek hatályosulását folyamatosan figyelemmel kísértük. A felmerült problémák orvoslása érdekében született a kapcsolattartásra és a távotartásra a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó, eltérő intézkedésekről

szóló kormányrendelet. De talán nincs olyan veszélyhelyzeti kormányrendelet, amelynek megalkotásában az Igazságügyi Minisztérium ne vett volna részt.

A jogi szakvizsgáztatás ugyancsak megállt a veszélyhelyzet kihirdetését követően, ennek újraindítása, és a járványügyi védekezés rendelkezéseire figyelemmel történő folyamatos megszervezése az IM, és ezen belül az államtitkárságom feladata.

Az áldozatsegítés hatékonyságának növelése tekinthető most a zászlóshajónak?

Tavaly ősszel határozott a Kormány arról, hogy az áldozatsegítő központokat (a továbbiakban: ÁSK) valamennyi megyére kiterjedő hálózattá kell fejleszteni, és feladatunknak szabta az áldozatsegítés rendszerének új, az áldozatok közvetlen elérésén alapuló koncepciójának kidolgozását. A jelenleg hatályos szabályok szerint az áldozatsegítés rendszerével akkor találkozhat a bűncselekmények és vagyon elleni szabálysértések sértettje, ha felkeresi az áldozatsegítő szolgáltatást nyújtó állami szereplőket, a kormányhivatalt vagy az ÁSK-t. Az áldozatok többsége azonban nem él ezzel a lehetőséggel. Hiszünk abban, hogy az áldozatsegítésnek azokat is el kell tudnia érni, és azoknak is fel kell ajánlani személyre szabott szolgáltatást, akik ma kiesnek a rendszerből. Sokszor tapasztaljuk, hogy az áldozatoknak nem pénzügyi ellátásra, hanem lelki segítségnyújtásra, szociális szolgáltatásra, természetbeni ellátásra volna inkább szükségük. Ehhez nélkülözhetetlen az áldozatok közvetlen elérése („opt-out”) lehetőségének megteremtése, valamint az úgynevezett áldozatirányítási rendszer kialakítása. Reményeink szerint ez úgy fog működni, hogy a rendőrségen feljelentést tett áldozatokkal a kollégák felveszik a kapcsolatot, majd az áldozatsegítés rendszerében dolgozó állami szervek, és szociális civil szervezetek megfelelő, személyre szabott szolgáltatásokat nyújtanak az érintetteknek. Egyébként a négy ÁSK-nk (Budapest, Miskolc, Szombathely és Pécs) munkatársai már most is arra törekednek, hogy az áldozatokat közvetlenül elérjék, így azon bűncselekmények áldozatait, akikről – akár a sajtó útján, akár egyéb módon – tudomást szereznek, közvetlenül keresik fel.

Most én hoztam szóba, de szinte köztudott, hogy nem kell hosszú időnek eltelnie egy Önnel folytatott beszélgetés során ahhoz, hogy az Alma materről, és professzorairól beszéljen, mi lehet az oka ennek?

Az útravalónak köszönhető, amit a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának első végzős évfolyamaként kaptunk. Karunk alapító dékánja, Zlinszky János 2000 nyarán az avatásunkon azt mondta: „*Tedd fel a jó ügyre akár az életedet is, akkor leszel teljes, akkor marad Tiéd mindaz, ami fontos, mindaz, amit szeretsz, mindaz, amiért élni érdemes!*” János bácsi idézte Gergely pápát is: „*szerettem az igazságot, gyűlöltem az igazságtalanságot, ezért halok meg számkivetésben!*” Olyan professzoraink voltak, akik küldetésüknek tekintették, hogy a vállalkozókra állva magasabbra jussunk és messzebbre láthassunk. Atyai mestereink voltak, akik egyfelől valóban összetartóvá és testvériessé kovácsolták a közös-

ségünket, másfelől példát mutattak abban is, hogyan kell az utánunk jövő generációkat tanítani, segíteni elindulni a jogtudomány világában. Mindig hálás szívvel gondolok Kilényi Géza professzoromra, akinek hatására elkötelezett közjogász lettem. Szeretettel emlékszem Lábady Tamásra és Zlinszky professzor úrra is, akik majdnem letérítettek erről az útról. Büszke vagyok arra, hogy az indexemben rajtuk kívül Békés Imrétől Varga Csabáig olyan aláírásaim vannak, akik karizmatikus egyetemi tanárai a XX. századi magyar jogtudománynak. Mellettük oktattak még bennünket olyan elhivatott, ifjú bírák, alkotmánybírói tanácsadók, ügyészek, akik ma kúriai bírók, esetleg egy másik jogi kar meghatározó professzorai, vagy a legfőbb ügyész helyettese.

Már gyermekkorában is jogi pályára készült?

Édesapám Pécssett ügyvéd, így felelhetném, hogy már a csattogós lepkét is talárban szerettem tolni, de ez nem volna igaz. Nemcsak azért, mert a hetvenes években nem volt itthon ügyvédi talár, de nekem sokáig eszembe sem jutott, hogy az atyai példát kövessem. Sőt, reál tantárgyakból vettem részt tanulmányi versenyeken. Gimnáziumi osztályfőnököm, Nagy Lajos tanár úr hatására került felszínre a humán érdeklődésem. 1989-ben kezdtem a gimnáziumot, ahol második koromban szerveztük meg a diákönkormányzatot, amelynek vezetőjévé választottak. Hazamentem, és ezt boldogan újságotoltam otthon. Édesapám erre levette a közoktatási törvényt is tartalmazó fekete jogszabálygyűjteményt a polcra, elem tette, és közölte, hogy ezt a hétvégén kikérdezi, mert nekem ezeket a szabályokat mostantól a gyakorlatban is tudnom kell alkalmazni. Akkor derült ki, hogy a jogász munkája mégsem olyan unalmas, mint azt korábban gondoltam. Végül csak 1993 februárjában tudatosult bennem, hogy én jogász szeretnék lenni. Csak egy helyet lehetett akkoriban a felvételi jelentkezési lapon megjelölni, és habozás nélkül írtam ezt be. Sorsszerű volt, hogy három sikertelen pécsi felvételi után végül az 1995-ben induló első pázmányos évfolyam hallgatója lehettem.

És végül jogász lett, nem raliversenyző... Talán nem árulok el nagy titkot azzal, hogy nagy ralirajongó, korábban még versenyeken is indult, és ahhoz kapcsolódóan blogot is írt. Érdekes egybeesés, hogy az autósport e szakágának elnevezése gyülekezést is jelent... lehet, hogy ez nem véletlen?

Csupán fatális egybeesésről van szó, tudniillik, amikor aktívan raliztunk, én még nem foglalkoztam gyülekezési

joggal. Egyébként a navigátorként szerzett ralis tapasztalatot a mindennapi életben és a munkám során is remekül tudom hasznosítani. Egy co-driver dolga ugyanis nem csak az, hogy a pilótáját a lehető leggyorsabban és épségben „lehozza” a gyorsasági szakaszról. A verseny előtt a szervezési feladatok java őt terheli, és a gyorsasági szakaszok között, a közúti közlekedési szabályok betartásával is ő irányítja a vezetőt. Abszolút multi-tasking feladat. Egy gyorsasági szakaszon sem csak diktál, hanem a pilóta által elmondottakat is jegyzi: utasítására belejavít az itinerbe, vagy a kapott információ alapján a szervizcsapatot instruálja. Döntéseket is kell hoznia például arról, hogy egy defekttel kicsit lassabban lemegyünk a szakaszról, és kockáztatjuk, hogy a leszakadó gumi szétver valamit, vagy bent állunk meg kereket cserélni, és zsákolunk be két perc hátrányt. A ritmusérzékre talán nincs akkora szükség most a munkám során, mint a precizitásra. Viszont a raliban tanultam meg azt, hogy nem lehet mindent egyedül csinálni, és mennyire fontos egy jó csapat. A célba érés kulcsa, hogy mindenki a lehető legjobban tegye a dolgát, és bízzak a pilótában, hogy jól diktálta fel a pályát, a szervizcsapatban, hogy elvégezték a feladatukat, hogy ott lesz az ennivaló és az izóital bekészítve, ahol lennie kell, de még az alkatrészgyártóban is, hogy az alkatrész kibírja a megterhelést.

Most melyik szakaszban tart az államtitkárság munkája? Fogalmazhatunk úgy, hogy a gyorsasági szakaszon járnak? Milyen terveik vannak a ciklus végéig?

Beugró versenyzőként a ciklus közepén kaptuk a feladatot, amelyre korábban egyikünk sem készült. Gyorsan kellett jó csapatot építeni. Szerencsémre lelkes partnerek voltak ebben a sok éve a minisztériumban dolgozó kollégáim. Öröm látni azt a tettvágyat, amely a munkatársaimat jellemzi. Alig két év van már csak ebből a kormányzati ciklusból, így hosszú távú tervekről nemigen beszélhetünk. Ahogyan az én egyes ötleteim sem nevezhetőek az államtitkárság terveinek. Jelenleg Kormánytól kapott feladatunk az áldozatsegítés rendszerének megújítása, és minden megyében egy-egy ÁSK létrehozása. Ha a feladatkörünket érintő új tennivalót kapunk a Kormánytól vagy Miniszter Asszonytól, akkor azt is a lehető legmagasabb színvonalon fogjuk végrehajtani. Szilárd meggyőződéseim szerint a munkatársaimmal együtt képes leszek rá.

Az interjút készítette: Dobrotka-Mayer Annamária
2020. augusztus 27.